

Sygn. akt III AUa 48/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Dorota Goss-Kokot
Sędziowie:	SSA Katarzyna Wołoszczak (spr.) SSA Wiesława Stachowiak
Protokolant:	inspektor ds. biurowości Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2014 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania **J. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o zwrot świadczenia

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 5 listopada 2013 r. sygn. akt VII U 4753/13

- 1. oddala apelację;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 180 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.**

SSA Wiesława Stachowiak	SSA Dorota Goss-Kokot	SSA Katarzyna Wołoszczak

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lipca 2013r., znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. po dokonaniu rocznego rozliczenia świadczenia przedemerytalnego J. S. ustalił, że łączna kwota przychodu uzyskanego za rok rozliczeniowy

trwający od 1 marca 2011 r. do 29 lutego 2012 r. – 6.000 zł nie przekroczyła rocznej dopuszczalnej kwoty przychodu tj. 9675,60 zł. Wobec powyższego za ubezpieczonemu przysługuje świadczenie w wysokości 10407,00 zł.

Od powyższej decyzji odwołał się J. S., wnosząc o jej zmianę. W uzasadnieniu odwołania wskazał, że w 2011 i 2012 nie pobierał żadnych świadczeń z ZUS.

Decyzją z dnia 18 lipca 2013 r., znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. dokonał rozliczenia świadczenia przedemerytalnego J. S. z tytułu przychodu osiągniętego w poszczególnych miesiącach roku rozliczeniowego od 1 marca 2012 r. do 28 lutego 2013 r. Skutki osiągnięcia przychodu, który w poszczególnych miesiącach uzasadniał zawieszenie lub wypłatę ww. świadczenia po zmniejszeniu albo w pełnej wysokości, przedstawia zestawienie:

miesiąc/rok	Kwota osiągniętego przychodu	Kwota w jakiej świadczenie powinno być wypłacone	Kwota w jakiej świadczenie było wypłacone	Kwota nienależnie pobranych świadczeń	Kwota podlegająca zwrotowi przez ZUS
03/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
04/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
05/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
06/2012	1391,64 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
07/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
08/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
09/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
10/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
11/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
12/2012	1500,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
01/2013	1600,00 zł	469,12 zł	938,25 zł	469,13 zł	
02/2013	845,00 zł	938,25 zł	938,25 zł		
razem				5.160,43 zł	

Po dokonaniu rozliczeniu Zakład ustalił, że przychód osiągnięty w poszczególnych miesiącach roku rozliczeniowego uzasadniał:

- zmniejszenie świadczenia przedemerytalnego o kwotę przekroczenia dopuszczalnej kwoty przychodu oraz wypłatę w wysokości ustalonej po zmniejszeniu, nie niższej jednak niż kwota gwarantowana tj. 5.160,32 zł,
- wypłatę świadczenia w pełnej wysokości, łącznie 938,25 zł.

Świadczenie przedemerytalne w roku rozliczeniowym w niektórych miesiącach było wypłacone w pełnej wysokości – łącznie w kwocie 11.259 zł.

Wobec powyższego Zakład ustalił, że J. S. jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 5.160,43 zł.

Od powyższej decyzji odwołał się J. S., wnosząc o jej zmianę. W uzasadnieniu odwołania powtórzył argumentację zawartą w odwołaniu od decyzji z dnia 10 lipca 2013 r.

Wyrokiem z dnia 5 listopada 2013 r., Sąd Okręgowy w Poznaniu, Sąd Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję z dnia 10 lipca 2013 r. i stwierdził, że świadczenie przedemerytalne odwołującego nie podlega rozliczeniu w roku rozliczeniowym od 1 marca 2011 r. do dnia 29 lutego 2012 r. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 18 lipca 2013 r. i stwierdził, że odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 5.160,43 zł, zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. na rzecz odwołującego kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne.

J. S. w dniu 18 stycznia 2011 r. zwrócił się z wnioskiem o przyznanie prawa do świadczenia emerytalnego, oświadczając w treści wniosku m.in., że nie osiąga przychodu z tytułu zatrudnienia.

Decyzją z dnia 18 lutego 2011 r. ZUS I Oddział w P. odmówił J. S. prawa do świadczenia przedemerytalnego. Na skutek odwołania Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2012 r. (sygn. VIII U 1000/11) oddalił odwołanie natomiast Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 12 grudnia 2012 r. (sygn. III AUa 786/12) zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję i przyznał odwołującemu prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 19 stycznia 2011 r.

W oświadczeniu z dnia 25 stycznia 2013 r. odwołujący wskazał, że dane zawarte we wniosku z dnia 18 stycznia 2011 r. są aktualne.

W wykonaniu powyższego orzeczenia organ rentowy decyzją z dnia 4 lutego 2013 r. przyznał odwołującemu świadczenie przedemerytalne od dnia 19 stycznia 2011 r., tj. zgodnie z wyrokiem. Wysokość świadczenia przedemerytalnego wyniosła: od 19 stycznia 2011 r. – 352,75 zł, od 1 lutego 2011 r. – 841,17 zł, od 1 marca 2011 r. – 867,25 zł, od 1 marca 2012 r. – 938,25 zł.

W decyzji zawarte było pouczenie, że świadczenie ulega zmniejszeniu lub zawieszeniu w przypadku osiągnięcia przychodu z tytułu zatrudnienia, a także pouczenie o obowiązku powiadomienia organu rentowego o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do tego świadczenia i jego wysokość, w tym: o osiągnięciu miesięcznego przychodu wymienionego w części V pouczenia i jego wysokości.

Odwołujący J. S. od 2 listopada 2011 r. jest zatrudniony w (...) sp. z o.o. na podstawie umowy o pracę (od 2 listopada 2011 r. do 31 stycznia 2013 r. w pełnym wymiarze czasu pracy, a od 1 lutego 2013 r. w wymiarze 1/2 etatu). W okresie od 11/2011 do 05/2012 odwołujący uzyskał z tytułu pozostawania w stosunku pracy przychód w kwocie 1.500 zł miesięcznie. W czerwcu 2012 r. odwołujący uzyskał wynagrodzenie w kwocie 1.150,00 zł + 241,64 zł tytułem wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy. W okresie od 07/2012 do 12/2012 odwołujący uzyskiwał przychody w

wysokości 1.500 zł miesięcznie. W styczniu 2013 r. odwołujący osiągnął przychód w wysokości 1.600 zł, a w lutym 2013 r. w wysokości 845 zł.

Z potwierdzenia odbioru decyzji z dnia 18 lipca 2013 r. wynika, że odwołujący odebrał tę decyzję w dniu 26 lipca 2013 r. W aktach pozwanego brak adnotacji o dacie doręczenia decyzji z dnia 10 lipca 2013 r.

Odwołujący nadał odwołania od obu decyzji w urzędzie pocztowym w dniu 24 sierpnia 2013 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołania za uzasadnione.

Sąd rozważył, czy w okolicznościach przedmiotowej sprawy zaistniały przesłanki do rozliczenia świadczenia przedemerytalnego odwołującego w związku z osiągniętymi przez niego przychodami za okresy: od 1 marca 2011 r. do 29 lutego 2012 r. i od 1 marca 2012 r. do 28 lutego 2013 r. oraz czy w związku z tym zasadne było ustalenie, że odwołujący pobrał w okresie od 1 marca 2012 r. do 28 lutego 2013 r. nienależne świadczenie w kwocie 5.160,43zł.

W pierwszej kolejności Sąd I instancji nie podzielił argumentów pozwanego co do przekroczenia terminu do wniesienia odwołań od obu zaskarżonych decyzji.

Przechodząc do merytorycznego rozpoznania niniejszej sprawy Sąd wskazał, że zasady zmniejszania i zawieszania świadczenia przedemerytalnego w przypadku osiągnięcia dodatkowych przychodów uregulowane są w przepisach ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. 2013, poz. 170 t.j.).

Świadczenie przedemerytalne ulega zmniejszeniu lub zawieszeniu, na zasadach określonych w ust. 2-5, 7 i 8, w przypadku osiągnięcia przychodu, o którym mowa w art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „przychodem” (art. 5 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Świadczenie ulega zmniejszeniu, jeżeli kwota przychodu przekracza miesięcznie kwotę 25% przeciętnego wynagrodzenia w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych, zwaną dalej „dopuszczalną kwotą przychodu”, nie przekracza jednak kwoty 70% tego wynagrodzenia, zwaną dalej „graniczną kwotą przychodu” (art. 5 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Jeżeli kwota przychodu przekracza dopuszczalną kwotę przychodu, świadczenie przedemerytalne ulega zmniejszeniu o kwotę tego przekroczenia, z zastrzeżeniem ust. 4 (art. 5 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). W przypadku gdy kwota przychodu przekracza graniczną kwotę przychodu, świadczenie przedemerytalne ulega zawieszeniu (art. 5 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Przychód uważa się za osiągnięty w miesiącu, w którym został wypłacony (art. 5 ust. 7 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Przy ustalaniu przychodu nie uwzględnia się kwot przychodu należnych za okres przed dniem, od którego ustalono prawo do świadczenia przedemerytalnego (art. 5 ust. 8 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Rozliczenie przychodu następuje po zakończeniu roku rozliczeniowego, ustalonego od dnia 1 marca każdego roku do ostatniego dnia lutego następnego roku, w formie rozliczenia rocznego lub miesięcznego, w zależności od tego, która forma rozliczenia jest dla świadczeniobiorcy korzystniejsza (art. 6 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Osoba pobierająca świadczenie przedemerytalne jest obowiązana niezwłocznie powiadomić organ rentowy o osiągnięciu przychodu oraz o wysokości tego przychodu, a po zakończeniu roku rozliczeniowego, w terminie do dnia 31 maja następnego roku, o wysokości przychodu uzyskanego w roku rozliczeniowym, z uwzględnieniem przychodów uzyskanych w kolejnych miesiącach tego roku (art. 6 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych). Obowiązek powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, spoczywa odpowiednio na pracodawcy i zleceniodawcy lub innym płatniku składek, a w przypadku osoby pełniącej służbę — na właściwej jednostce organizacyjnej (art. 6 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, co najmniej na 7 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji, obowiązujące w kolejnym roku rozliczeniowym:

1) dopuszczalną kwotę przychodu oraz graniczną kwotę przychodu, ustalone na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji, ogłoszonego do celów emerytalnych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, z zaokrągleniem do 10 groszy w górę;

2) roczną dopuszczalną kwotę przychodu oraz roczną graniczną kwotę przychodu — dla każdego roku rozliczeniowego, stanowiące — odpowiednio — dwunastokrotność kwot, o których mowa w pkt 1 (art. 6 ust. 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

W celu dokonania rozliczenia rocznego organ rentowy ustala łączną kwotę przychodu osiągniętą w okresie roku rozliczeniowego i porównuje ją z:

1) roczną dopuszczalną kwotą przychodu,

2) roczną graniczną kwotą przychodu

— z tym że okres, z którego ustala się kwoty roczne, ulega odpowiedniemu skróceniu w roku rozliczeniowym, w którym prawo do świadczenia przedemerytalnego powstało, ustało lub w którym wypłata tego świadczenia była wstrzymana z przyczyn określonych w art. 4 ust. 2 lub 4 lub na podstawie art. 103 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 6a ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

Jeżeli kwota przychodu uzyskana w roku rozliczeniowym przekroczyła roczną dopuszczalną kwotę przychodu, nie przekroczyła jednak rocznej granicznej kwoty przychodu, organ rentowy ustala łączną kwotę zmniejszenia w roku rozliczeniowym zgodnie z art. 5 ust. 3, z uwzględnieniem art. 5 ust. 4. (art. 6a ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

Jeżeli w roku rozliczeniowym świadczenie przedemerytalne zostało wypłacone w wysokości innej niż wynikająca z rozliczenia, o którym mowa w ust. 1-3, w przypadku gdy kwota wypłaconych świadczeń:

1) była wyższa od kwoty wynikającej z rozliczenia — organ rentowy ustala kwotę nienależnie pobranych świadczeń i dochodzi jej zwrotu na zasadach przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS;

2) była niższa od kwoty wynikającej z rozliczenia — organ rentowy dokonuje zwrotu kwoty świadczenia (art. 6a ust. 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

W celu dokonania rozliczenia miesięcznego organ rentowy ustala kwoty przychodu osiągnięte przez osobę uprawnioną do świadczenia przedemerytalnego w okresie kolejnych miesięcy roku rozliczeniowego i porównuje je z kwotami przychodu: dopuszczalną i graniczną, a następnie:

1) ustala kwoty nienależnie pobranych świadczeń i dochodzi ich zwrotu na zasadach przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli kwota wypłaconych świadczeń była wyższa od kwoty wynikającej z rozliczenia;

2) dokonuje zwrotu kwoty świadczenia, jeżeli kwota wypłaconych świadczeń była niższa od kwoty wynikającej z rozliczenia (art. 6b ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

Do miesięcznego rozliczania świadczeń art. 6a stosuje się odpowiednio (art. 6b ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

W okresie od 1 marca 2011r. do 29 lutego 2012r. dopuszczalna kwota przychodu wynosiła 806,30 zł, graniczna kwota przychodu 2257,50 zł, roczna dopuszczalna kwota przychodu 9657,60 zł, a roczna graniczna kwota przychodu 27090 zł (Komunikat Prezesa ZUS z dnia 16.02.2011r. M.P. nr 15 poz. 165).

W okresie od 1 marca 2012 r. do 28 lutego 2013 r. dopuszczalna kwota przychodu wynosiła 849,90 zł, graniczna kwota przychodu 2379,70 zł, roczna dopuszczalna kwota przychodu 10198,80 zł, a roczna graniczna kwota przychodu 28556,40 zł (Komunikat Prezesa ZUS z dnia 15.02.2012r. M.P. z 2012r. poz. 101).

Zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6.

Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności (art. 104 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Natomiast zgodnie z treścią art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

W myśl ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach – za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji (art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Na gruncie niniejszej sprawy Sąd uznał, że organ rentowy nie miał podstaw do rozliczenia świadczenia przedemerytalnego za okresy od 1 marca 2011 r. do 29 lutego 2012 r. i od 1 marca 2012 r. do 28 lutego 2012 r., a w konsekwencji również do żądania od odwołującego zwrotu świadczenia.

Odwołujący uzyskał prawo do świadczenia przedemerytalnego dopiero na mocy wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 grudnia 2012 r., a wypłata świadczenia nastąpiła na mocy decyzji z dnia 4 lutego 2013 r. wykonującej ten wyrok. W ocenie Sądu dokonywanie w tej sytuacji rozliczenia świadczenia, co do którego prawo ustalono w późniejszym okresie jest nieprawidłowe. Odwołujący w okresach kiedy uzyskiwał przychód z tytułu pozostawiania w stosunku pracy nie posiadał jeszcze statusu osoby uprawnionej do świadczenia przedemerytalnego. Tymczasem zmniejszanie świadczeń przedemerytalnych ma miejsce za okresy, kiedy jednocześnie było wypłacane świadczenie przedemerytalne i osiągany przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Stanowisko takie wynika z art. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych w zw. z art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Nadto cytowany powyżej przepis art. 5 ust. 7 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych stanowi, że przychód uważa się za osiągnięty w miesiącu, w którym został wypłacony. Kluczowe znaczenie winna mieć zatem data osiągnięcia przychodu, a nie samo ustalenie za jaki okres dany przychód jest należny. Nadto w okresie poprzedzającym ustalenie prawa do świadczenia przedemerytalnego wyrokiem Sądu odwołujący był też pozbawiony możliwości wyboru pomiędzy pobieraniem świadczenia przedemerytalnego w pełnej wysokości, czy zaniżonej uwagi na prowadzenie działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Podobny pogląd na gruncie prawa do świadczenia rentowego wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2008r., sygn. II UZP 2/08 (OSNP 2008/21-22/321) stwierdzając, że świadczenie rentowe, do którego prawo

zostało ustalone wyrokiem sądu i wypłacone po uprawomocnieniu się tego orzeczenia podlega zmniejszeniu z tytułu osiągnięcia przychodu, o którym stanowi art. 104 ust. 8 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za okres następujący po ustaleniu prawa do tego świadczenia. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że dopóki prawo (do emerytury lub renty) nie zostanie ustalone w decyzji organu rentowego lub orzeczeniu organu odwoławczego, dopóty ubezpieczony nie posiada statusu emeryta lub rencisty (choćby spełniał warunki wymagane do nabycia prawa do tego świadczenia) i nie jest uprawniony do jego pobierania, chociażby warunki do realizacji (wypłaty) świadczenia zostały spełnione wcześniej. Już tylko wykładnia językowa zarówno art. 104 ustawy emerytalnej, jak i przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty prowadzi do wniosku, że mowa jest w nich o zmniejszaniu świadczeń rentowych wypłacanych w okresie, w którym rencista osiąga jednocześnie przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Wniosek, że świadczenie rentowe, do którego prawo zostało ustalone orzeczeniem organu odwoławczego i wypłacone po uprawomocnieniu się tego orzeczenia za okres wsteczny, podlega zmniejszeniu z tytułu przekroczenia ustalonego limitu przychodu za okres następujący po ustaleniu prawa do tego świadczenia wynika nie tylko z wykładni gramatycznej, ale także funkcjonalnej. Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych obciąża obowiązek ogłoszenia maksymalnych kwot przychodu, jaki może być przez rencistę osiągnięty bez konsekwencji zawieszenia prawa do renty lub zmniejszenia jej wysokości, a sposób i terminy tego ogłoszenia zostały określone w art. 104 ust. 10 pkt. 1 i 2 ustawy. Konieczność ogłoszenia maksymalnych kwot przychodu oznacza, że jest to niezbędny element instytucji zawieszania i zmniejszania świadczeń. Chodzi o to, aby rencista mógł podjąć właściwą decyzję co do osiągnięcia przychodów w zbiegu z prawem do renty. Inaczej rzecz ujmując, celem wskazanych uregulowań jest umożliwienie renciście dokonania wyboru, czy powróci na rynek pracy poprzez uzyskiwanie przychodów powodujących zawieszenie prawa do świadczenia, czy też będzie pobierał świadczenie rentowe w całości lub w części (po zmniejszeniu jego wysokości) w zbiegu z przychodem osiąganym z innych źródeł. Z realizacją tego prawa związany jest obowiązek zawiadomienia przez rencistę organu rentowego o prowadzeniu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego i złożenia oświadczenia o zamiarze osiągnięcia przychodu niepowodującego zawieszenia ani zmniejszenia świadczenia, powodującego zmniejszenie świadczenia albo powodującego zawieszenie świadczenia oraz wynikające z tego obowiązku konsekwencje w zakresie wypłaty świadczenia. Osoba nieposiadająca ustalonego prawa do renty takiego wyboru dokonywać nie musi, gdyż będąc nieuprawniona do wypłaty renty świadczenia tego nie pobiera. Odmówienie prawa do renty decyzją organu rentowego powoduje także niemożność dokonania przez ubezpieczonego takiego wyboru, skoro sporne jest samo spełnienie przez niego warunków do nabycia prawa do świadczenia.

Powyższe stanowisko Sądu Najwyższego znajduje zastosowanie również w niniejszej sprawie, z uwagi na podobieństwo obu regulacji.

W okolicznościach niniejszej sprawy należy zatem stwierdzić, że rozliczenie w decyzji z dnia 10 lipca 2013 r. świadczenia przedemerytalnego za okres od 1 marca 2011 r. do 29 lutego 2012 r. było niezasadne, ponieważ w całym tym okresie nie otrzymywał świadczenia przedemerytalnego.

Co do decyzji z dnia 18 lipca 2013 r. należy stwierdzić, że rozliczenie świadczenia również nie było prawidłowe. Wypłata świadczenia nastąpiła na mocy decyzji z dnia 4 lutego 2013 r., a więc zakładając, że wypłata nastąpiła w lutym 2013 r. rozliczenie świadczenia przedemerytalnego w związku z osiąganymi przez niego przychodami z tytułu zatrudnienia mogłoby nastąpić od lutego 2013 r. Tymczasem w lutym 2013 r., jak wynika z decyzji z dnia 18 lipca 2013 r., odwołujący nie osiągnął przychodu uzasadniającego zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia przedemerytalnego.

W konsekwencji pobrane przez odwołującego świadczenie przedemerytalne nie jest nienależnym, a organ rentowy nie może domagać się jego zwrotu. Nadto odwołującego należy uznać za prawidłowo pouczonego o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do świadczenia lub zmniejszenie jego wysokości od momentu doręczenia decyzji z dnia 4 lutego 2013 r. W tej decyzji znalazło się bowiem szczegółowe pouczenie co do w/w okoliczności i kwot uzasadniających zawieszenie prawa do świadczenia lub zmniejszenie jego wysokości.

Mając na uwadze wszystkie omówione powyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i powołanych przepisów prawa materialnego w pkt. 1 sentencji wyroku zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 10 lipca 2013 r. stwierdzając, że świadczenie nie podlega rocznemu rozliczeniu w roku rozliczeniowym od 1 marca 2011 r. do 29 lutego 2012 r.

W pkt. 2 sentencji Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i powołanych przepisów prawa materialnego zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 18 lipca 2013 r uznając, że odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty 5.160,43 zł.

Powyższy wyrok apelacją zaskarżył organ rentowy w części oddalającej odwołanie od decyzji z dnia 18 lipca 2013 r. co do odstąpienia od zobowiązania odwołującego do zwrotu kwoty 938,26 zł za grudzień 2012 r. i styczeń 2013 r. wskutek stwierdzenia, że nie ma podstaw do rozliczenia świadczenia przedemerytalnego wyżej wymienionego za okres od 12 grudnia 2012 r. do 28 lutego 2013 r., jak również w zakresie punktu 3. zarzucając:

- naruszenie art. 5 ust. 1 w zw. z ust. 2, 3, 7 i 8 oraz art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych poprzez przyjęcie, że nie zachodzą podstawy do rozliczenia świadczenia odwołującego za okres od grudnia 2012 r. do lutego 2013 r.,

- naruszenie art. 6b ustawy o świadczeniach przedemerytalnych w zw. z art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez stwierdzenie, że odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu całej kwoty nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 5.160,43 zł.

Apelujący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i stwierdzenie, że świadczenie przedemerytalne odwołującego nie podlega rozliczeniu w roku rozliczeniowym od dnia 1 marca 2011 r. do dnia 29 lutego 2012 r. oraz w okresie od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 11 grudnia 2012 r., a tym samym obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń dotyczy kwoty 938,26 zł i jednocześnie oddalenie odwołania w pozostałym zakresie oraz o wydanie stosownego rozstrzygnięcia w kwestii kosztów zastępstwa procesowego za I instancję. Organ rentowy wniósł także o zasądzenie od odwołującego zwrotu kosztów postępowania za instancję odwoławczą. Z ostrożności procesowej wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację odwołujący wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie należy zaznaczyć, że Sąd Okręgowy prawidłowo i wyczerpująco przeprowadził postępowanie dowodowe, ustalając stan faktyczny zgodnie z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie. Jak przyznał apelujący, stan faktyczny sprawy był bezsporny, a zatem nie zachodziła potrzeba szczegółowego odnoszenia się do oceny dowodów dokonanej przez Sąd I instancji. W związku z tym Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia faktyczne Sądu I instancji jako podstawę swojego rozstrzygnięcia.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia prawa materialnego w postaci art. 5 ust. 1 w zw. z ust. 2, 3, 7 i 8 oraz art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych. Apelujący jako podstawę tego zarzutu wskazywał okoliczność, że prawo do świadczenia przedemerytalnego odwołującego zostało ustalone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 grudnia 2012 r., a zatem od tej daty osiągnięty przez niego przychód ma wpływ na świadczenie przedemerytalne, zgodnie z art. 5 ust. 1 przywołanej ustawy. Zdaniem apelującego, argumentem przemawiającym za takim rozwiązaniem jest stanowisko Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 7 maja 2008 r., II UZP 2/08, OSNP 2008/21-22/321, na tle przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o Emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uznał, że świadczenie rentowe, do którego prawo zostało ustalone wyrokiem sądu

i wypłacone po uprawomocnieniu się tego orzeczenia podlega zmniejszeniu z tytułu osiągnięcia dodatkowego przychodu za okres następujący po ustaleniu prawa do tego świadczenia.

Na tle okoliczności niniejszej sprawy stanowisko to nie jest jednak słuszne. Należy zaznaczyć, że Sąd Najwyższy w przytoczonym wyroku analizował sytuację, w której organ rentowy orzekł o zmniejszeniu świadczenia rentowego ubezpieczonego w związku z przychodem osiągniętym przez niego przed wydaniem wyroku ustalającego prawo do renty. Przedmiotem pytania zadanego przez Sąd Apelacyjny nie było w przytoczonej sprawie zagadnienie analogiczne do objętego zakresem zaskarżenia apelacji organu rentowego, a zatem rozważań zawartych w uzasadnieniu uchwały z dnia 7 maja 2008 r. nie można bezpośrednio przenosić na grunt niniejszej sprawy. Mimo to należy zauważyć, że Sąd Najwyższy, odwołując się do przedstawionej mu sytuacji, podkreślił, że wykładnia art. 104 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (do którego odwołuje się art. 5 ust. 1 ustawy o świadczeniach emerytalnych), zgodnie z którą przepis ten łączy zmniejszenie świadczenia z osiągnięciem przychodu po ustalonym przez właściwy organ dniu nabycia prawa do renty mogłaby być uznana za prawidłową jedynie w sytuacjach typowych – przyznania tego prawa zgodnie z wnioskiem, w ustawowym terminie. Taka interpretacja zdaniem Sądu Najwyższego jest natomiast wysoce wątpliwa w sytuacji, gdy prawo wnioskodawcy do renty zostało ustalone wyrokiem sądu, a do daty wydania decyzji wykonującej ten wyrok i wypłaty świadczenia upłynął kilkuletni okres od złożenia wniosku o świadczenie. Jak więc wynika z uzasadnienia stanowiska Sądu Najwyższego, istotny jest moment wypłaty środków ubezpieczonemu i to z tą okolicznością należy wiązać przesłanki zmniejszenia świadczenia.

Odnosząc się do stanowiska apelującego należy podkreślić, że Sąd Okręgowy nie dokonał błędnej wykładni przytoczonych przepisów ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Wykładnia językowa art. 5 ust. 1 ustawy nie prowadzi w spornej kwestii do jednoznacznych wniosków, bowiem w przepisie mowa o świadczeniu, które ulega zmniejszeniu lub zawieszeniu ze względu na osiągnięcie przychodu, jednak nie jest jasne, czy przepis stanowi o świadczeniu przyznanym, ale jeszcze nie wypłaconym, czy o świadczeniu wypłacanym w określonym okresie uprawionemu. Za drugą z proponowanych wykładni przemawiają niewątpliwie względy celowościowe. Sankcja przewidziana przez ustawodawcę, polegająca na ograniczeniu świadczenia przedemerytalnego w przypadku uzyskiwania przychodów z innych źródeł jest bowiem zasadna, gdy ubezpieczony dysponuje równoległe środkami z obu tych źródeł. Świadczenie przedemerytalne nie spełnia wówczas swojej podstawowej funkcji świadczenia z zabezpieczenia społecznego, definiowanego jako system urządzeń i świadczeń służących zaspokojeniu usprawiedliwionych potrzeb obywateli, którzy utracili zdolność do pracy lub doznali ograniczenia tej zdolności, albo zostali obciążeni nadmiernie kosztami utrzymania rodziny (orzeczenie TK z 19 listopada 1996 r., sygn. K. 7/95, OTK ZU nr 6/1996, poz. 49, s. 416). Potrzeby bytowe ubezpieczonego są w takiej sytuacji zabezpieczone faktem uzyskiwania przychodów z innych źródeł. Inna sytuacja zachodzi, gdy świadczenie przedemerytalne zostało wprawdzie ustalone, ale nie została podjęta jego wypłata, a tym samym ubezpieczony nie dysponuje należnymi mu środkami z zabezpieczenia społecznego. Nie można czynić mu w takim wypadku zarzutu, że nie pozbawił się źródła utrzymania w celu uniknięcia zmniejszenia lub zawieszenia prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Istotna z tej perspektywy jest także okoliczność, że zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy przedemerytalnej pobieranie świadczenia przedemerytalnego oraz osiąganie przychodów z innych źródeł nie zostało przez ustawodawcę wyłączone, zaś od wysokości tych przychodów uzależniona została możliwość pobierania świadczenia w ogóle lub w pełnej (niezmniejszonej) wysokości. Na ukształtowanie zasad zawieszania i zmniejszania prawa do świadczenia pozwala między innymi określenie maksymalnych kwot dopuszczalnego przychodu. W konsekwencji osoba uprawniona podlega tym zasadom, jeśli osiąga przychody z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego przewyższające kwoty limitów określone w art. 5 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Dopuszczalna i maksymalna kwota przychodu ogłaszane są przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego i są uzależnione od przeciętnego wynagrodzenia w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji. Konieczność ogłoszenia kwot przychodu oznacza, że jest to niezbędny element instytucji zawieszania i zmniejszania świadczeń. Chodzi o to, aby uprawniony mógł podjąć właściwą decyzję co do osiągania przychodów w zbiegu z prawem do świadczenia przedemerytalnego. Inaczej rzecz ujmując, celem wskazanych uregulowań jest umożliwienie uprawionemu dokonania wyboru, czy powróci na rynek pracy poprzez uzyskiwanie przychodów powodujących

zawieszenie prawa do świadczenia, czy też będzie pobierał świadczenie w całości lub w części (po zmniejszeniu jego wysokości) w zbiegu z przychodem osiąganym z innych źródeł. Możliwość podjęcia takiej decyzji powstaje jednak dopiero w momencie wypłaty ustalonego świadczenia, bowiem dopiero wówczas dochodzi do zbiegu przychodu uzyskiwanego z innych źródeł z uzyskiwanym świadczeniem.

Nie są trafne zarzuty naruszenia art. 6b ustawy o świadczeniach przedemerytalnych w zw. z art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Podstawą twierdzeń o naruszeniu tego przepisu była okoliczność podania przez odwołującego nieprawdziwych informacji w oświadczeniu złożonym organowi rentowemu. Zarzut naruszenia art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie mógł jednak odnieść skutku, bowiem w spornym zakresie nie stanowił on przedmiotu rozważań Sądu Okręgowego. Ze względu na treść zaskarżonej decyzji z dnia 18 lipca 2013 r., która zgodnie z zakresem zaskarżenia apelacji wyznaczała kognicję w postępowaniu apelacyjnym, badanie prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego mogło polegać wyłącznie na ocenie zasadności zmniejszenia odwołującemu świadczenia przedemerytalnego ze względu na osiągnięcie przychodu, o którym mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Organ rentowy nie wydał decyzji o zwrocie świadczenia, której podstawą byłoby podanie przez odwołującego nieprawdziwych informacji o osiągniętych przychodach (art. 11 pkt 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych w zw. z art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Odwoływanie się do naruszenia przytoczonych przepisów nie było zatem w niniejszej sprawie dopuszczalne.

W tym stanie rzeczy apelację należało oddalić na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu. Organ rentowy jako przegrywający w sprawie winien na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zwrócić odwołującemu koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym ustalone na podstawie § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 490 tj.).

SSA Wiesława Stachowiak	SSA Dorota Goss-Kokot	SSA Katarzyna Wołoszczak